

Bijlage 2

Advies over natuurcompensatie bij een Tweede Maasvlakte

Basisrapport bij de Passende Beoordeling Landaanwinning
Deelrapport speciale beschermingszones Voordelta, Voornes Duin,
Duinen van Goeree/Kwade Hoek

DATA-ROOM
EC-PMR
/691
EC-PM

**Advies over natuurcompensatie
bij een tweede Maasvlakte**

Advies ten behoeve van PKB-plus deel 3
en de adviesaanvraag bij de Europese Commissie

Expertisecentrum PMR

INDEX

november 2001

4 Compensatie van negatieve effecten op natuurwaarden van zee/estuarium

4.1 Inleiding

De te verwachten te compenseren negatieve effecten van een landaanwinning op de natuurwaarden zijn (zie 3.3):

- Oppervlakte ondiepe zee (habitattype 1110) van maximaal 3123 ha en de daarbij behorende natuurwaarden (schelpdierbanken, overwinterings- en foerageergebied voor duikeenden en viseters).
- Verlies van voedselgebied voor kuifduiker, toppereend en visdief.

Het Kabinet heeft in PKB-plus PMR deel 1 aangegeven dat zij het verlies aan zeenatuur bij voorkeur wil compenseren middels het realiseren van een zeereservaat voor de Haringvlietmond. Het in PKB aangegeven zoekgebied voor een zeereservaat is groter en beslaat de gehele Voordelta. Bij de bepaling van de omvang van het zeereservaat in PKB-plus deel 1 is ervan uitgegaan dat per oppervlakte-eenheid reservaat een ecologische winst van circa 10 % is te behalen.

In PKB-plus deel 1 wordt globaal aangegeven wat met een zeereservaat wordt bedoeld. In een zeereservaat zullen beperkingen gelden voor menselijke activiteiten, zodat de overwinterings- en foerageerfunctie van de Voordelta voor kustvogels wordt versterkt en natuurlijke processen zich meer ongestoord kunnen ontplooiën. Het betreft extra beperkingen en maatregelen boven op de verplichting tot instandhouding conform de Vogel- en Habitatrichtlijn en het vigerend beleid voor de Voordelta.

Het kabinet heeft tevens besloten om naast een zeereservaat het openstellen van het Oostvoornse Meer (230 ha) als mogelijke compensatiemaatregel voor zeenatuur te laten onderzoeken. Hoewel deze maatregel andere natuurwaarden oplevert dan die bij de landaanwinning verloren gaan, zou het mogelijk een belangrijke kwaliteitsimpuls voor het ecosysteem van de Voordelta kunnen betekenen.

Dit hoofdstuk geeft de resultaten weer van nader onderzoek naar een zeereservaat in de Voordelta en naar openstelling van het Oostvoornse Meer.

Onderzocht is met betrekking tot een zeereservaat welke activiteiten vanuit ecologisch perspectief toegestaan, beperkt toegestaan of verboden zouden moeten worden. Tevens is de juistheid onderzocht van de veronderstelling dat per oppervlakte-eenheid zeereservaat een ecologische winst van 10 % haalbaar en uitvoerbaar is.

Voor openstelling van het Oostvoornse Meer zijn diverse varianten onderzocht op aspecten van ecologie en kosten. Hierbij is tevens aandacht besteed aan de recreatieve functie van het gebied dat is aangewezen als beschermd recreatiegebied in het Structuurschema Groene Ruimte. Ook zijn de effecten onderzocht van de maatregelen op de in het gebied voorkomende prioritaire soorten, waaronder de noordse woelmuis.

Belangrijke aspect van beide compensatieopties is - naast het voldoen aan de compensatieopgave - het versterken van de integraliteit (samenhang) van het ecosysteem van de Haringvlietmonding en daarmee van de gehele Voordelta. Hiermee wordt bedoeld dat eventuele compensatiemaatregelen tot doel moeten hebben dat waarden die van nature in de Voordelta voorkomen en nu niet of onvoldoende zijn ontwikkeld, indien mogelijk worden versterkt.

4.2 Voorkeursoptie Zeereservaat

4.2.1 Doel en inhoud van de maatregel

Doel van het zeereservaat is het compenseren van aquatische natuurwaarden die verloren gaan als een tweede Maasvlakte wordt aangelegd. Het gaat daarbij vooral om het verlies van 3123 ha zeebodem, doordat deze wordt

bedekt met nieuw land. Alle dieren die hier leven en niet in staat zijn om weg te zwemmen, zullen gedood worden en een stuk onderwaternatuur ter grootte van de bedekte zeebodem gaat definitief verloren. Daarnaast bestaat een compensatieopgave met betrekking tot foeragerende kustvogels (viseters en duikeenden). Vanwege de onmogelijkheid van fysieke compensatie voor de verloren gegane natuurwaarden (graven van honderden hectares nieuwe zee), wordt de compensatie gezocht in een kwaliteitsverbetering van reeds bestaande zeenatuur.

Beschrijving maatregel

De compensatiemaatregel zeereservaat houdt in: het instellen van een zeereservaat waarin de getroffen diersoorten door het nemen van maatregelen ten aanzien van de gebruiksfuncties en inrichting een zodanig betere kans krijgen zich te ontwikkelen dat de door de Maasvlakte verloren gegane mariene natuurwaarden gecompenseerd worden.

In het zeereservaat zullen de volgende functies niet meer worden toegestaan:

- bodemberoerende visserij (boomkor, garnalen en schelpdieren)
doel: bevorderen van de natuurlijke ontwikkelingsmogelijkheden van de gemeenschappen van organismen die in en op de bodem leven; tegengaan van sterfte van de bodemfauna.
- vissen met fuiken en staande netten
doel: tegengaan van sterfte van duikende watervogels en zeehonden.
- delfstoffenwinning (zand, schelpen, grind, gas, olie)
doel: tegengaan van vernietiging van bodemleven, van verlies aan hard substraat, van verstoring en van bodemdaling.
- gemotoriseerde recreatievaart (gemotoriseerde pleziervaart: zeilen met de motor uit, verbod op speedboten, jetski's, etc.) buiten de betonde vaargeulen.
doel: tegengaan van verstoring van vogels en zeezoogdieren.
- activiteiten in de lucht boven het zeereservaat (deltavliegers, sportvliegtuigjes, vliegsurfen, modelvliegtuigjes etc).
doel: tegengaan van verstoring van vogels en zeezoogdieren.
- betreden van droogvallende platen.
doel: tegengaan van verstoring van vogels en zeehonden.
- militaire activiteiten.
doel: tegengaan van verstoring van vogels en zeezoogdieren; tegengaan van milieuverontreiniging.
- windmolenparken.
doel: tegengaan van verstoring van broedende, rustende en foeragerende vogels; tegengaan van sterfte onder passerende trekvogels.

De volgende functies blijven in het zeereservaat mogelijk:

- onderhoudssuppleties ten behoeve van de kustveiligheid;
- zandwinning in combinatie met vaarwegonderhoud;
- strandrecreatie: zonnen en zwemmen;
- doorgaande route vissersschepen en grote watersport via de bestaande, betonde vaargeulen.

De volgende functies kunnen in het kader van een zeereservaat worden versterkt:

- natuurgerichte recreatie: maatregelen ter verhoging van de belevingswaarde;
- rustzoekende recreanten profiteren van de maatregelen gericht op het uitbannen van lawaaige activiteiten;
- doorgaande route vissers en grote watersport: de onderhoudsdiepte van het Slijkgat vergroten zodat ook voor grotere schepen een getijonafhankelijke vaargeul ontstaat;
- visserij: binnen het zeereservaat kunnen vissen langer leven en groter groeien; ze zitten daar niet opgesloten en zullen dus op enig moment (buiten het reservaat) weer gevangen kunnen worden. Op termijn kunnen aangepaste vormen van visserij wellicht weer worden toegestaan binnen het reservaat; dit is mede afhankelijk van de resultaten van het visverbod en van de ontwikkeling van natuurvriendelijke visserijtechnieken.

Voor de recreatieve ontwikkelingen op en vanaf een tweede Maasvlakte dient van tevoren een integraal plan gemaakt te worden, inclusief zoneringsplan. Dit plan dient onderdeel te zijn van een nog op te stellen totaalplan voor recreatieve zoneringsplan in het zeereservaat/de Voordelta.

Voor een nadere ecologische onderbouwing van de voorgestelde maatregelen wordt verwezen naar paragraaf 4.2.3 en het door Alterra speciaal voor dit doel opgestelde rapport (Lindeboom e.a., 2001).

4.2.2 Huidige situatie studiegebied

Het studiegebied voor een zeereservaat is opgevat als het gebied tussen de laagwaterlijn aan de landzijde en de doorgetrokken -20 m NAP-lijn aan de zeezijde. In het zuiden sluit het studiegebied aan op dat van het Beleidsplan Westerschelde (de grens ligt ter hoogte van Westkappelle) en aan de noordzijde wordt het plangebied begrensd door de Euro-Maasgeul. Het studiegebied heeft een oppervlakte van circa 90.000 ha. Het zoekgebied voor een zeereservaat valt, voor wat betreft de zee, vrijwel samen met het plangebied van de Voordelta zoals beschreven in het Integraal Beleidsplan Voordelta (IBV; Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 1993) en met het gebied dat tot Natura 2000 (Vogel- en/of Habitatrichtlijn) behoort. De begrenzing van het Natura 2000-gebied en die van het plangebied van het IBV verschillen voor wat betreft de zeewaartse en de landwaartse begrenzing. Het IBV gaat uit van de fysieke -20 m NAP-lijn, terwijl de begrenzing voor het Natura 2000-gebied wordt gevormd door de doorgetrokken -20 m NAP-lijn. Aan de landzijde wordt het Natura 2000-gebied begrensd door de duinvoet, terwijl in het IBV de grens is gelegd bij de binnenteen van de dammen en ook de duinen deels tot het plangebied van de Voordelta in het IBV worden gerekend.

Huidig beleid en beschermingsregiem

Internationaal

Het belangrijkste wettelijke beschermingsregiem voor de Voordelta is dat van artikel 6 van de Habitatrichtlijn. De Voordelta is op 24 maart 2000 aangewezen als speciale beschermingszone onder de EU-Vogelrichtlijn. Het gebied ten westen van de huidige Maasvlakte is daarbij buiten de begrenzing gehouden¹¹. De betreffende locatie maakt wel onderdeel uit van het gebied van de Voordelta zoals aangemeld onder de Habitatrichtlijn. De Voordelta is ook aangemeld onder de Wetlands-Conventie (Verdrag van Ramsar). Daarmee heeft de overheid een aantal inspanningsverplichtingen op zich genomen, waaronder de verplichting een 'verstandig gebruik' (*wise use*) van het gebied te bevorderen. In het kader van de Wetlands-Conventie hebben de deelnemende landen afgesproken dat belanghebbenden en betrokkenen (*stakeholders*) zoveel mogelijk betrokken moeten worden bij het beheer van de wetlands.

Nationaal

In het Structuurschema Groene Ruimte (Ministeries van LNV & VROM, 1995) is de Voordelta – evenals de rest van de Nederlandse Noordzee – aangemerkt als onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur en – meer specifiek – als een natuurontwikkelingsgebied waar waterrecreatie inpasbaar is. In de Vijfde Nota over de Ruimtelijke Ordening (Ministerie van VROM, 2000) is als doelstelling voor de Voordelta opgenomen: “de Voordelta heeft een speciale status uit het oogpunt van natuurbescherming en -ontwikkeling”. In het Integraal Beleidsplan Voordelta (IBV; Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 1993) wordt aangekondigd dat er naar gestreefd zal worden delen van of de gehele Voordelta onder de Natuurbeschermingwet aan te wijzen. Dit voornemen is anno 2001 nog niet gerealiseerd. Hetzelfde geldt voor de aangekondigde aanwijzing van stiltegebieden binnen de Voordelta.

¹¹ Hiertegen is bezwaar ingediend; de behandeling daarvan heeft nog niet plaatsgevonden. Wel heeft Alterra in dit verband een advies opgesteld (Beintema & Schekkeman 2001). De conclusie daarvan luidt: “Het zeegebied ten westen van de Maasvlakte en ten zuiden van de Eurogeul/Maasgeul voldoet aan de ornithologische criteria en vormt één geheel met het reeds aangewezen deel van de Voordelta”. Aangezien alleen ornithologische criteria een rol mogen spelen bij de begrenzing, zal de begrenzing van het Vogelrichtlijngebied in de Voordelta hoogstwaarschijnlijk aangepast moeten worden. Overigens hebben de beschermingsbepalingen voor vogel- en habitatrichtlijngebieden ook een externe werking.